

ПАСАНДОЗ ЧИСТ?

ПАСАНДОЗ – ин маблағест, ки бо шарти пардохти фоизи муайян дар ташкилоти қарзӣ гузошта мешавад. Ташкилотҳои қарзӣ бо мақсади пешниҳоди қарз бо фоизи баландтар аз аҳолии метавонанд пасандоз ҷалб менамоянд.

Барои маълумот: Пасандоз амонат нест. Амонат маблағ ва ё дигар намуди сарват аст, ки ба ташкилоти қарзӣ барои ниғаҳдорӣ супурда мешавад. Пасандоз бошад, маблағест, ки ҳуқуқи истифодаи муваққатиаш ба ташкилотҳои қарзӣ бо шарти пардохти фоизи муайян вогузор шудааст.

Пасандозҳо дар ташкилотҳои қарзӣ одатан ба чанд намуд тақсим мешаванд:

Аз рӯи муҳлат:

- кутоҳмӯҳлат;
- дарозмӯҳлат.

Аз рӯи пардохти фоизҳо:

- дар охири мӯҳлат;
- ҳармоҳа;
- сармояфзоянда.

Аз рӯи пуршавӣ:

- пуршаванда;
- пурнашаванда.

Аз рӯи имконияти қисман ва ё пурра бозгардонидан:

- дархостшаванда (яъне пасандозгузор дар дилхоҳ вақт имконияти гирифтани маблағро дорад). Аммо андозаи меъёри фоизи ин намуди пасандоз хеле паст мебошад ва ё умуман фоиз пардохт намешавад);
- мӯҳлатнок (пасандоз аз рӯи шартнома барои мӯҳлати муайян гузошта шуда, пеш аз мӯҳлат онро гирифта намешавад);
- пасандозҳое, ки бақияи маблағи онҳо коҳиш намеёбанд (якҷоя намудани ду намуди пештараи пасандозҳо, ки як қисми онро пасандозгузор дар вақти дилхоҳ гирифта метавонад ва қисми дигарашро имконияти гирифтани надорад).

Барои ҷойгир намудани пасандози худ пеш аз интихоби ташкилоти қарзӣ пасандозгузор бояд инро донед:

1. Фоизи баланд аз рӯи пасандозҳо ҳанӯз асос барои интихоби ташкилоти қарзӣ шуда наметавонад. Аз рӯи мушоҳида ташкилоти қарзӣ ҳар қадар боъэтимод бошад, ҳамон қадар меъёри фоизи пасандозҳои он паст мебошад. Аз ин рӯ, фоизҳои баланди пасандоз омили хурсандии муштариҳо бояд нагардад, зеро ин омил метавонад яке аз аломатҳои мавҷуд будани муаммо дар фаъолияти ташкилоти қарзӣ ва ё дар сатҳи паст қарор доштани пардохтпазирии (норасоии маблағ) он бошад;
2. Муштарӣ пеш аз гузоштани пасандоз дар мавриди интихоби ташкилоти қарзӣ ба гапи дигарон бояд гӯш надихад. Аксаран интихоби ташкилоти қарзӣ аз рӯи ду нишондиҳанда сураат мегирад: боъэтимод будани ташкилот ва пардохти фоизи бештар ба пасандоз. Аз ин рӯ, пеш аз қабули қарори ниҳой дар мавриди ба кадом ташкилоти қарзӣ супоридани пасандози худ, муштарӣ бояд хулоса барорад, ки кадоме аз нишондиҳандаҳои дар боло овардашуда барои ӯ муҳимтаранд;
3. Пас аз интихоби ташкилоти қарзӣ, пасандозгузор бояд намуди пасандози барои худ мувофиқбударо интихоб намояд. Дар ин марҳила, муштарӣ ба ахбори эълону рекламаҳо дода нашуда, маълумот дар бораи шартҳои пасандозро бояд бевосита аз ташкилоти қарзӣ дастрас намояд, зеро дар аксар маврид маълумотҳои, ки дар реклама нишон дода мешаванд ба воқеият рост намеоянд.
4. Пеш аз ба имзо расонидани шартномаи пасандоз бояд ба тамоми шартҳо ва бандҳои он бо диққат аҳамият дод. Дар ҳолати нофаҳмо будани шартҳо ва бандҳои шартнома, муштарӣ ҳақ дорад, фаҳмондадихии онро аз корманди шуъбаи кор бо пасандозҳо талаб кунад. Пасандозгузор бояд мутмаин бошад, ки шартҳо ва бандҳои шартнома ба талаботи ӯ мувофиқ аст;
5. Пасандозгузор бояд намуди асъори пасандозашро интихоб намояд. Ин амал бар иловаи он ки дар охири мӯҳлат пасандозгузор маблағашро бо асъори дилхоҳаш мегирад, боз метавонад барои ӯ фоида ҳам биорад. Яъне агар пасандозгузор эҳтимолияти муътадил мондани қурби ин ё он асъори хориҷиро пешбинӣ карда тавонад ва ё донед, ки аз рӯи кадом намуди асъори хориҷӣ бештар фоида мегирад, ӯ метавонад бо ҳамон асъори интихобкардааш (доллари ИМА, Евро, рубли Русия ва ғ.) пасандозро гузорад.

Маблағи фоизи пасандозҳо аз рӯи формулаҳои стандартӣ ҳисоб карда мешаванд. Аз ин рӯ, ҳангоми омӯзиши шарнома ба банде, ки усули ҳисобгирии фоизҳоро инъикос менамояд, диққат диҳед. Банди мазкур дар ҳамаи шартномаҳои пасандозгузорӣ вучуд дорад.

Масалан, шумо дар бонк ба маблағи 25 000 сомонӣ ба мӯҳлати 6 моҳ бо 18%-и солона пасандоз мегузored. Инак, шумо бояд донед, ки ҳар моҳ чӣ қадар фоиз мегиред (фарз мекунем, ки як моҳ баробари 30 рӯз аст). Барои ин, онро аз рӯи формулаи зерин ҳисоб менамоем:

$$\frac{25000 \cdot 30 \cdot 18}{365 \cdot 100} = 369,86 \text{ сомонӣ.}$$

Ин маблағи даромади ҳармоҳаи шумо мебошад ва дар шаш моҳ он маблағи $369,86 \cdot 6 = 2219,16$ сомонӣ мешавад.

Қайд кардан зарур аст, ки тибқи модаи 163 Кодекси андози Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз маблағи даромади пасандоз ба андозаи 12 % андоз ситонида мешавад. Яъне маблағи андози шумо аз пасандозатон $2219,16 \cdot 12\% = 266,3$ сомони ро ташкил медиҳад. Дар натиҷа, ташкилоти қарзӣ вазифадор аст, ба шумо ба маблағи $2219,16 - 266,3 = 1952,86$ сомонӣ – даромади соф аз пасандоз ва инчунин дар охири мӯҳлати шартнома маблағи асосии пасандози гузошташудаатон 25 000 сомони ро пардохт намояд.

Ба рақами 365 (шумораи рӯзҳо дар як сол) диққат диҳед. Дар шартномаи пасандозгузорӣ, дар қисмати усули баҳисобгирии фоизҳо, шумораи рӯзҳои сол, барои ҳисоб намудани фоиз 360 ё 365 рӯз нишон дода мешавад. Вале ташкилотҳои қарзӣ метавонанд онро танҳо аз рӯи 360 рӯз низ ҳисоб намоянд.

Бинобар ин, ҳар як пасандозгузор ҳамавақт бояд аз рӯи усулҳои ҳисобкунии маблағ фоизи пасандозро муайян намуда, натиҷаи маблағи даромади онҳоро байни ҳам муқоиса кунад ва интихоби дуруст намояд.